

Er ideologiene døde?

Av Jon Kvalbein, Klassekampen 21. desember 2009.

Alle de store fortellingene er døde, hevdet Jean Francois Lyotard i sitt skrift "Den postmoderne tilstand" (1979). Har han rett? Nazismen døde med Hitler. Berlin-murens fall 9. november 1989 begravde den europeiske kommunismen. I kampen for å realisere sin kommunistiske visjon hadde Stalin og Mao begått folkemord på nesten 100 millioner mennesker.

Den svenske forfatteren Göran Rosenberg skrev i Klassekampen 14. nov. at murens fall ikke bare symboliserer slutten for kommunismen som idé, men slutten for enhver idé om en ny verden skapt ved revolusjonært øksehugg. Nå finnes ikke lenger forestillingen om et annet system ved siden av kapitalismen – ikke en gang på papiret. Tjue år etter murens fall kan vi slå fast at drømmen om en ny og bedre verden ikke er blitt oppfylt. Heller ikke demokrati et har evnet å tilby visjoner om en annerledes verden, hevder Rosenberg.

Forfatteren Dag Solstad ble intervjuet i samme avis samme dag. Han forteller at han var maoist. Men da Mao døde i 1976 og firerbanden falt, gikk hans verden i stykker. "Dét var utopiens fall, i min bevissthet," sier Solstad. Solstad kritiserer hvordan vår tid oppfatter Ibsens skuespill "Brand": "I vår tid har vi forflatet det, forvridt skuespillet til en fundamentalistisk fortelling, til skrekk og advarsel. Budskapet blir at det å la seg begeistre av en stor idé fører til en umenneskelig fanatisme som legger alt øde rundt en." Solstad fortsetter: "Det eneste man har lov til å begeistres over i vår tid, er vår egen tid. Over samtiden. Over at man har fått en fjernkontroll med seksogtredve knapper. At mobiltelefonen har frigjort menneskene."

Solstad orker ikke den ufattelige begeistringen over vår egen tid. Han siterer Arild Asnes "Friheten er et åk", og fortsetter: "Jeg er jo fri i vesten. Så til de grader. Men i beste fall er den friheten virkelig uutholdelig tung." På spørsmål om hvilket svar han har å gi på tidens krise, er svaret han at ikke ser noen løsning.

Klassekampen 19. nov. tar forsker og forfatter Nina Witoszek et kraftig oppgjør med sine forfatterkolleger og kritiserer dem for å være "navlebeskuende" og "mest opptatt av sin egen oppvekst". "Vi er blitt rammet av en overgangsepoke preget av en postutopisk zeitgeist (tidsånd). Dagens studenter har trette foreldre. Sammen utgjør de de første postutopiske generasjonene – de som kom etter seksiåttene, de som allerede er skuffet." De har flyktet inn i selvopptattheten, sier hun, og peker på at det typiske for tidligere dekadente samfunn var interesse for det private, det seksuelle og det ekshibisjonistiske. Slik var det rundt Romerrikets fall og i tiden rundt de to verdenskrigene. "Vår vestlige verden er for tida uten brennende flammer. I stedet ligger den på sofaen og psykoanalyserer seg selv," avslutter Witoszek.

De tre forfatterne uttrykker fortvilelse over vår egen tid, uten å kunne peke på noen farbar vei. Vesten befinner seg i et ideologisk tomrom. Der de store fortellingene er fjernet, blir hvert enkelt individ overlatt til å finne sin egen mening med livet. I dette åndsklima blomstrer nyreligiøsiteten. Der Gud er fjernet over oss, oppfordres vi til å rette blikket innover. Hent kraft fra de guddommelige kilder i deg selv! Utløs universets energi! Søk din egen skytsengel! Alternativmessenes markeder vil tjene penger på folks religiøse lengsler. Alle slags selvhjelpbøker, teknikker og piller tilbys dem som vil kjøpe seg lykke, helse og mening.

Der alle de store fortellingene er døde, trives den postmoderne relativismen. Under dekke av å være nøytral har relativismen tilsneket seg rollen som den nye store fortellingen som alle skal godta. Skolens RLE-fag fremstiller alle religioner og livssyn som like (u-)sanne. Men der alt er like gyldig, er alt likegyldig. Der alle samlivsformer er likeverdige, seirer synden over etikken. Hvorfor reiser ikke foreldre seg i protest? Har de gitt staten fullmakt til å forme sine barn i relativismens bilde? Relativismen er ikke livssynsnøytral, den er intolerant overfor alt som strider mot dens eget dogme: Det finnes ingen allmenne sannheter.

Vår gamle kristne tro trer fram som et reelt alternativ. Rom 1:18-32 gir en treffende beskrivelse av vår egen samtid. Her skildres mennesker som har byttet Guds sannhet mot løgner. De dyrker seg selv framfor Skaperen. Men denne selvrealiseringen er et babelsk tårnprosjekt, et nytt utopisk forsøk på å gjøre seg selv et navn. Guds straff er å overlate menneskene til seg selv. Slik blir den friheten de trakter etter, omgjort til et åk. De ugudelige sinn blir udugelig sinn. De "gjør slikt som ikke sømmer seg". Denne form for selvrealisering er et Gudsopprør.

Et hus kan ikke bli stående på kvikkeleire. Et stabilt samfunn kan ikke bygges på en relativistisk ideologi. Postmodernismens levetid blir ikke lang. Den kirke som gifter seg med tidsånden, blir fort enke og føder ingen åndelige barn.

Hva er veien ut av tomheten? Hva kan gi mennesket fremtid og håp? Ingen revolusjon, ingen ny ideologi. For mennesket må frigjøres fra seg selv. Bibelen beretter om Guds store frelsesprosjekt.

Gud er historiens Herre. Han har skapt alt og oppholder alt, med hensikt. Kosmos og alt liv ble til ved Guds ord. Mennesket ble skapt i Guds bilde, til mann og kvinne, for å leve etter Guds vilje. Mennesket falt i synd. Men Gud sendte Jesus Kristus til soning for våre synder. Det er mulig for en synder å bli frelst av bare nåde for Jesu skyld. Jesu oppstandelse er historiens vendepunkt. Misjonstiden begynner. Evangeliet om Jesus skal forkynnes for alle folkeslag. Guds folk er kalt til å virkeliggjøre hans vilje i verden. Historien avsluttes med dommen, deretter følger evig liv eller evig fortapelse.

Hele menneskehetens tilværelse og hvert enkelt menneskes personlige liv får mening innen for denne forståelsesrammen. Kristus er sentrum i den store fortellingen som gir tilhørighet, glede og håp. I et land som roser seg av ytringsfrihet og religionsfrihet bør også denne tro få komme til uttrykk i det offentlige rom